

השירות הצבאי והיחס לצבא כמצוות ה'

א אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמה מצוה. ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם. ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו: ב מלחמת מצוה אינו צריך ליטול בה רשות בית דין, אלא רמב"ם שופטים, הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ה ה"א.

מצוה רביעית שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאכותינו לאכרהם ליצחק וליעקב* ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה, והוא אמרו להם והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה¹, והתנחלתם את הארץ² [ונכפול כזה הענין במצוה זו במקומות אחרים כאמרו יתברך כאו ורשו את הארץ³] אשר נשבעתי לאבותיכם⁴. ופרט להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה, כמו שאמר: ובאו הר האמורי ואל כל שכניו עברתה בהר וכשפלה ובנגב ובחוף הים וגו'⁵ שלא יניחו ממנה מקום. והראיה שזו מצוה, אמרו יתעלה בענין המרגלים עלה רש כאשר דבר ה' אלהיך לך אל תירא ואל תחת⁶, ואמר עוד וכשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם⁷, וכאשר לא אבו לעלות כמאמר הזה כתוב ותמרו אתי ה' אלהיכם⁸ ולא

האמנתם לו ולא שמעתם בקולו⁸, הוראה שהיתה מצוה* לא יעוד והבטחה. וזו היא שחכמים קורין אותה מלחמת מצוה. וכך אמרו בגמרא סוטה⁹: אמר רב יהודה¹⁰ מלחמת יהושע לכבוש דברי הכל חובה. מלחמת דוד להרוותה דברי הכל רשות. ולשון ספרי¹¹: וירשתה וישבתה בה¹², בזכות שחירש חשב. ואל תשחכש ותאמר כי המצוה הזו היא המצוה במלחמת שבע עממים שנצטוונו¹² לאבדם, שנאמר החרם תחרימם¹³, אין הדבר כן. שאנו נצטוונו להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים נשלים עמהם¹⁴, ונעזכם כתנאים ידועים, אבל הארץ לא נגיה אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות כדור מן הדורות. וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם, כמאמרם¹⁵: הגרגשי פנה והלך לו ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארצם זו אפריקי. נצטוונו אנהנו לבוא בארץ ולכבוש המדינות¹⁶ להושיב בה שכנינו. וכן אחרי הכריתנו את העממים הנזכרים¹⁷ אם רצו אחר כן שכנינו לעזוב את הארץ¹⁸ ולכבוש להם את ארץ שנער או את ארץ אשר זולתם מן המקומות אינם רשאים, שנצטוונו בכבושה ובישיבתה. ומאמרם⁹ "מלחמת יהושע לכבוש" תבין כי המצוה הזו היא הכבוש, וכן אמרו בספרי¹⁹: כל המקום אשר תדורך כך רגלכם בו לכם נתתיו כאשר וגו'²⁰, אמר להם כל המקום שתכבשו חוץ מהמקומות האלו הרי הם שלכם. או רשות בידם לכבוש חוצה לארץ עד שלא יכבשו א"י, חלמוד לומר וירשתם גוים גדולים ועצומים²¹ ואחר כך כל המקום אשר כו'²⁰, ואמר¹⁹: ואם תאמר מפני מה כיבש דוד ארם נהרים וארם צוכא ואין מצות נוהגת שם, אמרו: דוד עשה שלא כחורה והתורה אמרה משתכבשו א"י תהיו רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן. הרי נצטוונו בכיבוש בכל הדורות. ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה היא דירת ארץ ישראל, עד שאמר²²: שכל היוצא ממנה דר כח"ל יאה בעיניך כעובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום מהסחפה בנחלת ה' לאמר לך* עבור אלהים אחרים²³, וזולת זה הפלגות*

גדולות שאמרו בה, הכל הוא מצות עשה הוה* שנצטוונו לרשת הארץ ולשבת בה. א"כ מצות עשה לדורות מתחייב כל יחיד²⁴ ממנו ואפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד במקומות הרבה. ולשון ספרי²⁵: מעשה רכי יהודה כן כתירא ור' מתא כן חרש ורכי חנניה כן אחי רכי יהושע ור' נתן²⁶ שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטיה²⁷ זכרו את ארץ ישראל וקפו את עי' ה' וזלגו דמעוניהם וקרעו בגדיהם וקראו המקו': הוה וירשתה וישבת בה ושמר לעשות²⁸, אמרו ושיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות²⁹.

ספר המצוות לרמב"ם עם הטענות לרמב"ן מ"ע ה' כיבוש הארץ

ב

אנו מסתכלים בדורות הראשונים, המסופרים בתורה, בנביאים ובכתובים

אותם הדורות שהיו עסוקים במלחמה, — והם הם הגדולים שאנו מתיחסים אליהם בדברי וגדולת קודש. הננו מבינים, שהזיק הגשמי הוא היסוד: אותו מעמד העולם, שהלך במרוצתו או, שהיתה המלחמה כליכך נחוצה בו, הוא גרם להופיע את אלה הנשמות, שהרגשתן הפנימית בתוכן שלם היתה. מלחמת קיומם, קיום האומה, מלחמת ד' היתה בהכרה פנימית, עיונים היו ברוחם וידעו בעמק החשך לבחור בטוב ולסור מן הרע. גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע". כשאנו מתבוננים אליהם, הננו, בכל ההופעה הרוחנית שאנו כליכך שוקקים לה, משתוקקים לאמוצם, לכח החיים החטוב והגבוש, האיתן והמוצק, ששכן בקרבם, ומתוך תשוקה זו, כחנו הרוחני מתאמץ וכח הגבורתנו מתעדן, ואותן הנשמות החזקות חזרות לחיות בנו כימי עולם.

אורות המלחמה פרק ב'

4. אין פטור מצבא²¹

יש לי צער על הבטוי שנאמר כאן: "איך אנו פוטרם ומשחררם בחורי ישיבה מצבא?". אנחנו לא פוטרם ולא משחררם, לא פוטרם ולא משחררם. על הטפסים שאני חותם, היה תמיד מודפס "דחייה", ובזמן האחרון הופיע "פטור", ואז שוב חזר הביטוי "דחייה". אני מוחה, אני מסתייג ונסלד מהביטוי "פטור". אין פטור, אין פטורים, אלא יש מתן אפשרות לגדול בתורה במשך כמה זמן. חינוך הוא שצעירים בעלי שאר-רוח יוכלו לגדול בתורה.

היחס החיובי והנכון של הישיבות למדינה ולצבא הוא עניין חשוב וצורך חיוני, אבל עד כמה שאני מסור לצבא, בכל אופן יש תלמידים שאני מעבב כמה שנים. אני מתנגד לכך שצעירים הראויים להשתלם באישיות הרוחנית יצאו לשרת. לעומת זאת, מתוך הקוונה והתייעצות אישית, תלמידי ישיבתנו הולכים לצבא באופנים שונים. בין כובשי הכותל, ירושלים, רמת-הגולן וקבר רחל, היו מגדולי הישיבה, הקשורים בה וחוזרים אליה.

חוכרת צבא וישיבה עמ' 15

מכתב הרב שלמה יוסף זיין זצ"ל²²

(ב"ה)

כל הכבוד וכל ההערצה למרן ורבנן, גאוני עיר הקודש, אבל הרשות ניתנת לשאול: ילמדונו רבותינו, זו מנין להם?

זו מנין לכם, שבני תורה ותלמידי חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצוה של עזרת ישראל מיד הצר הצורך העומד עליו לכלותו ולהשמידו, חלילה? זו מנין לכם, לפרסם בצורה של הלכה פסוקה וידעת תורה" שבני הישיבות אין להם לא להירשם ולא להיפקד ולא להתיצב ולא כלום? וכי לא כך שנינו שבהצלת נפש - לא נפשות, אלא אפילו נפש אחת מישראל - "ואין עושין דברים הללו... אלא על ידי גדולי ישראל" (יומא פ"ד ע"ב, רמב"ם הל' שבת פ"ב ה"ג) וחכמיהם (רמב"ם שם) "כדי להורות הלכה למעשה לרבים" (ט"ז, אר"ח שכ"ח, וש"ע הרב שם). וכי הבדל יש בין שבאותה שעה הוא מתבטל מתלמוד תורה או שאינו מתבטל? ואם בהצלת נפש אחת כך, בהצלת רבבות אלפי ישראל על אחת כמה וכמה!

חוכרת צבא וישיבה עמ' 35

סיכום: תורה וצבא. יהושע הוא תלמידו המובהק של משה רבנו שקיבל תורה מסיני. ויחד עם זה הוא מפקד צבאי עליון, שהרי באותה תורה נמצא ציווי לרשת את הארץ, וכיבוש זה הוא מלחמת מצווה מאז ועד ימינו אלה. יהושע לא מש מן האוהל כדי להתבטל אפילו רגע, אבל הוא גם המצביא לפני העם, כבר במלחמת עמלק, ואחר כך בכיבוש הארץ והתנחלותה. והכל עניין אחד: התורה מחייבת תוקף מלחמתי. ולולא חטאו ישראל, היו מקבלים רק תורה וספר יהושע, זאת אומרת תורה וארץ ישראל. מן הישיבות שלו נמשכת הצבאיות שלו, כי שני אלה הם שלמות אחת, אם כי סידורם המפורט צריך בירור כדי שלא תיכנס הצבאיות בתוך הישיבה פנימה. לכן שילוח מרגלים על ידי יהושע הוא המשך לשילוח המרגלים של משה. אבל בזמן שלא עסקים ממש במלחמה, יש לעסוק בתורה, ועל כך בא מלאך להוכיח את יהושע. לעומת צדיקים שאינם מאמינים במעשה ד' על עמו - אנו קשורים לכלל ישראל, למדינה ולצבא. כשאין צורך להחזיק בנשק, אנו שוקדים בתורה. כשי: צורך, לפי המצב ולפי חשבון אינדיבידואלי, אנו יוצאים לשרת, ובוה נשאים קשורים לישיבה, אליה חוזרים אחר כך. אולם כשאין הכרח מידי לגיוס תלמידי ישיבה, אין ללחוץ עליהם. שיקול זה נעשה על פי הממויים על הצבא, וצריך להיות אינדיבידואלי. אין שום סתירה בין הגדלת התורה ובין מצוות המלחמה.

שר. זן מצוות כלל-ישראלית שיש לחזקן, ולהכריע בכל מקרה. רטי לגופו של עניין. מתוך הבנת ערך לימוד התורה עבור הצבא והמדינה, יש מקום לדחייה. אלו שתי מצוות גדולות שחלות עלינו: לימוד תורה וצבא. עם ישראל אינו רק גוף אלא גם נשמה. לכן כמו שיש צורך באנשי צבא, כך יש צורך באישי תורה ואמונה. לכן הושג הסדר צודק בין הצבא והישיבה, כשכל אחד מכיר את הערך של השני, מתוך הבנה שיש צורך של כמה שנים לבחורים צעירים, למען יוכלו להתגדל בתורה, ומתוך כך להתכונן לתפקידים שיוטלו עליהם בצבא ובמדינה. גדולי המדינה מבינים זאת, ולקטנים יש להסביר מתוך גדלות של ונורה. כמו שיש מצווה ללכת לצבא, כך יש אחריות בתקומת התורה בישראל. אלו שתי מצוות גדולות החייבות להסתדר יחד מתוך הערכה הדדית.

חוכרת צבא וישיבה עמ' 11